

Slab začetek – dober konec

Vreme in razmere v gorah v meteorološkem poletju 2009

✍ Miha Pavšek¹ in Gregor Vertačnik²

Snežne zaplate sredi junija pod grebenom Spodnjih Bohinjskih gora FOTO: GREGOR VERTAČNIK

Čeprav smo že skoraj sredi meteorološke jeseni, je prav, da se ozremo malce nazaj in si prikličemo v spomin letošnje poletje. Če bi veljalo, da se po jutru dan pozna, bi lahko ljubitelji gora poleti ostali tudi z dolgimi nosovi. Na naše veselje pa se je poletno vreme po nič kaj obetavnem začetku obrnilo po pregovoru iz naslova. Ni se uresničil za gorniški namen prikrojeni rek »junij, julij, avgust, hribe pri miru pust'«, kar je na obraze goroljubcev zvabilo široke nasmeške in vsesplošno odobravanje. Pa kaj zato, smeh je pol zdravja, in če kaj, potem je v teh recesijskih časih pomembna skrb za zdravje. Pri tem nam je prav domači vzpeti svet

najbolj pri roki. Kar sta dobesedno »zamočila« prva dva meseca meteorološkega poletja, je v velikem slogu in s še večjo »vremensko žlico« nadoknadil tretji oziroma zadnji.

Vrnimo se k vremenu, s krajšo prekinitvijo se je nadaljevalo za obisk gora primerno vreme tudi ves prvi jesenski mesec. Videti je, da bo september po večini krajev na sončni strani Alp, vključno z onimi »zgoraj«, že osmi zaporedno pretopli mesec glede na dolgoletno temperaturno povprečje! Še več, kaže celo, da bo obdobje petih mesecev maj–september marsikje takoj za letom 2003 najtoplejše v zadnjem stoletju. Na srečo se porast temperature še ne pozna na vodnih zalogah, saj je konec poletja in na začetku jeseni izhlapevanje precej manjše od tistega v poletnem času. Pa vendarle, čas je, da nas čim prej obiščejo jesenske padavine, saj se je sneg minule, v gorah s snegom izjemno bogate zime že

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana.

² Urad za meteorologijo, Agencija RS za okolje, Vojkova 1b, Ljubljana.

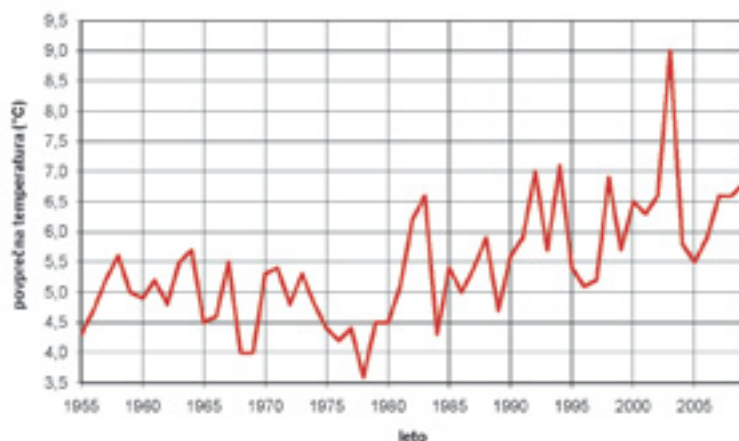
večinoma stalil. Napravimo torej kratek kronološki sprehod skozi vreme v letošnjem poletju.

Sorazmerno topla, a v visokogorju z debelo snežno odejo obdarjena pomlad se je prevesila v poletje bolj s pomladnim kakor s poletnim vremenom, kar pa je bilo v redu, saj je bil maj suh in topel. Prve dni junija je bila temperatura na naših najvišjih vrhovih komajda nad lediščem. Za nameček je v začetku meseca pogosto deževalo, na najvišjih vrhovih tudi snežilo, zato je bilo sončnega vremena le malo. Sredi meseca se je vreme vendarle nekoliko popravilo in temperature so bile nekaj dni previsoke celo za vrhunec poletja. Ponekod je obilneje deževalo že nekaj dni prej, a pravo poslabšanje vremena je prišlo 20. junija. »Do kože« segajoči ohladitvi za okoli 10 °C v dveh dneh je sledilo za poletje nenavadno dolgo obdobje slabega vremena. Skoraj celotno zadnjo dekadno meseca je padalo, zdaj bolj, zdaj manj. In ves ta čas se je Soncu na našo veliko žalost uspelo skrivati za oblaki. Če je bila na Kredarici še v začetku meseca na tleh več kot povprečna dobra dva metra debela snežna odeja, so ga zadnji dan kljub pogosto oblačnemu vremenu namerili le še 85 centimetrov. Res pa je,

da je vse pogostejše tako, da na ta dan na tleh sploh ni več snega. Pa tudi to, da so tam letošnjo snežno sezono zamenjali mesto, na katerem merijo višino snežne odeje ...

Konec junija se je temperatura hitro vrnila v pričakovane okvire, zato so bili prvi julijski dnevi že sorazmerno topli, a še vedno spremenljivi – sončna obdobja so še vedno prekinjale plohe in nevihte. 7. in 8. julija je spet obilneje deževalo, temperatura pa se je nato še vse do 10. julija polagoma spuščala. In nato – puf – vsestranski izbruh poletnega vremena v vseh meteoroloških pogledih in z ravno še prav dolgimi svetlimi deli dneva. Od sredine meseca dalje pa vse do konca meteorološkega poletja je prevladovalo sončno in zelo toplo vreme, ki so ga prekinjale kratke in padavinsko izdatne osvežitve. Najnižje so padle temperature 18., 25. in 26. julija ter 4., 23. in zadnja dva dneva avgusta. Najvišja dnevna temperatura zraka na Kredarici je pogosto presegla 10, v alpskih dolinah pa tudi 25 °C.

Zaključni obračun poletnega vremena predstavljamo v preglednici. Povprečna poletna temperatura zraka – to je tista, ki jo kažejo termometri v vremenski hišici dva metra nad tlemi – je presegla

Potek povprečne poletne temperature (rdeča črta) na Kredarici v obdobju 1956–2009 in povprečje referenčnega obdobja (črna). (Vir: ARSO)

Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološkem poletju 2009 ter primerjava s povprečjem obdobja 1971–2000.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T (°C)	Odklon T (°C)	Padavine (mm)	Indeks padavin glede na povprečje 1971–2000 (mm)
Rateče (864 m)	16,8	1,6	421	97
Planina pod Golico (970 m)	15,8	1,1	539	112
Vojsko (1067 m)	16,0	1,6	605	117
Vogel (1535 m)	13,3	1,3	662	100
Krvavec (1740 m)	12,0	1,5	471	104
Kredarica (2514 m)	6,8	1,5	641	102

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

dolgoletno referenčno povprečje za okrog poldrugo stopinjo celzija (stolpec Odklon T). Najbolj zaslužen za to je bil izjemno topel avgust, ko je temperaturni odklon presegel 2 °C. Že junij je bil, slabemu vremenu navkljub, malenkost pretopen, julij pa še precej bolj (okrog 1,4 °C) od dolgoletnega povprečja.

Tudi po sončnem obsevanju, deležni smo ga bili za približno petino več od dolgoletnega povprečja, je najbolj izstopal avgust. Skupaj s temperaturno sliko je bil to »najlepši« avgust v naših gorah po peklensko vročem poletju 2003. V sredogorju junij po trajanju sončnega obsevanja ni izstopal, zato pa je sončnega vremena močno primanjkovalo v visokogorju – na Kredarici so zabeležili manj kot tri četrtine od povprečnega trajanja. Nasprotno je bil julij najbolj sončen prav v visokogorju (petino nad povprečjem), po dolinah pa je bilo sonca le nekaj ur več od povprečja. Po višini padavin poletje na koncu ni posebej izstopalo, saj sta marsikje junijski in julijski presežek uravnovesila ogromen avgustovski primanjkljaj. V prvih dveh mesecih je bilo ponekod več kot za polovico preseženo dolgoletno količinsko povprečje, medtem ko avgusta marsikje niso beležili niti dveh tretjin pričakovanih padavin. Izjemi sta le Kozjak in Pohorje – na Svetem Duhu na Ostrem Vrhu je bilo avgusta kar 256 mm dežja, dvakrat toliko kot ponavadi v tem poletnem mesecu. Tokrat je snežna odeja v visokogorju po zaslugi izjemnih višin v snežni sezoni zdržala precej dolgo – šele 6. julija je sneg pokrival manj kot polovico tal okrog merilnega mesta na Kredarici, zato so ga zabeležili kot letošnji prvi dan brez snežne odeje. V povprečju se zgodi to v drugi polovici junija.

Za konec meteorološke statistike letošnjega poletja pa še nekaj vremenskih ocvirkov. Pravzaprav jih tokrat (na srečo) ni bilo veliko. Še najbolj nenavadna je bila izrazita ohladitev z 19. na 20. junij. Na Kredarici je povprečna dnevna temperatura padla za 10,3 °C, jutro je bilo hladnejše celo za 12,7 °C (Rateče 9,9 °C, ob 15. uri hladneje za 13,1 °C). Od začetka meritev so večji poletni temperaturni skok zabeležili le z 10. na 11. julij 1972, ko je padla povprečna dnevna temperatura kar za 10,6 °C. Podobno izrazita je bila na Krvavcu tudi ohladitev s 17. na 18. julij, saj se je dnevna temperatura spustila za 9,3 °C.

Čeprav se je letošnje poletje potegnilo tudi v začetek jeseni, je zdaj pravi čas za letni ledeniški obračun naših dveh snežnih »zmrzlin« pod Triglavom in Skuto. Kot vsako leto ob tem času, ko

se zaključuje talilna sezona – vse od leta 1946 –, so sodelavci Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU tudi letos že opravili redne letne meritve na obeh ledeniških krpah. Obilno snežna in dolga redilna sezona je prispevala k temu, da sta si obe ledeniški zaplati precej opomogli. Za ledenik pod Skuto imajo že tudi rezultat (1,8 ha), ki kaže, da se je od lani povečal za več kot četrtino. Od daleč je videti podobno debel kot sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja, le da so krajne zevi nekaj metrov širše od takratnih. Seveda gre povečanje ledeniške površine v večji del let osojni krnici na severni strani Grintovcev predvsem na račun večmetrskih plasti firna, to je predelanega starega snega zadnje snežne sezone, ki je šele na (dobri) poti, da postane ledeniški led. Podoben rezultat pričakujejo tudi pod Triglavom.

To verjetno ne bo preprečilo njunega izginotja, ga bo pa vsaj za nekaj let prestavilo. In prav ta spremenljivost in nepredvidljivost gorske narave je tisto, kar marsikoga vleče tja gor, kjer šepeta tišina. In če kje, potem bo v prihodnjih tednih prav tam tišina še tišja. Kaj še čakate, le brž gor, kjer ji lahko prisluhnete vse do takrat, ko bo višave spet pobelilo in boste prisluškovali le zvokom, katerih vir je v zraku. ●

